

Rok akademicki 2014 - 2015

Typ przedmiotu: przedmiot kształcenia podstawowego

Punktacja ECTS: 3 punkty

Czas trwania: jeden semestr (letni); liczba godzin: 30 godzin

Wykładowca: mgr lic. Maciej Tomaszewski SJ

Formy i metody nauczania: wykład

Forma zaliczenia: egzamin z oceną

Język wykładowy: polski; Język części ustnej egzaminu: polski, francuski, włoski lub angielski

Cele i efekty kształcenia:

Cele: Przedstawienie i wyjaśnienie podstawowych pojęć teologicznomoralnych. Przybliżenie głównych wytycznych Magisterium Kościoła w dziedzinie moralności ludzkiego działania za pomocą terminologii naukowej. Ukazanie teologii moralnej fundamentalnej jako dyscypliny pokrewnej ascetyce i duchowości, pomagającej osobie i wspólnocie rozwijać swe człowieczeństwo przez refleksję nad świadomą, dobrowolną i odpowiedzialną współpracą z łaską.

Efekty: Poznanie wytycznych Magisterium Kościoła w dziedzinie moralności jako pomocy w realizacji egzystencji własnej i wspólnotowej. Uznanie potrzeby prowadzenia systematycznej i metodycznej refleksji nad postępowaniem ludzkim jako warunku osiągnięcia pełni człowieczeństwa przejawiającej się w osobistej świętości.

Treści kształcenia:

1. Sumienie: sprawność czy osoba? Moralność a sumienie, kwestia obowiązywalności sumienia;
2. Akt ludzki i kwestia źródeł moralności;
3. Prawo moralne naturalne i prawo naturalne, natura i kultura w teologii moralnej;
4. Bóg jako fundament ostateczny zobowiązania moralnego a historyczne formy tego zobowiązania;
5. Autonomia rozumu moralnego i historyczne zadanie obiektywizacji poznania;
6. Geneza, rozwój, sens i rodzaje norm moralnych;
7. Decyzja moralna a życiowe ukierunkowanie osoby – charakterystyka wybranych kategorii;
8. Grzech – istota, określenia, źródła, specyfikacje i kwalifikacja (kryteria);
9. Historyczna skuteczność dobra jako przejaw nawrócenia moralnego (wydarzenie sumienia);
10. Decyzja nieodwołalna;
11. Wady główne;
12. Teologicznomoralne znaczenie modlitwy;
13. Życie w Chrystusie, świętość.

Literatura obowiązkowa:

BENEDYKT XVI, Encykliki: *Deus caritas est*, (25.12.2005), nr 1-18; *Spe salvi*, (30.11.2007); *Caritas in veritate*, (29.06.2009);

FRANCISZEK, Encyklika *Lumen fidei*, (29.06.2013);

J. FUCHS SJ, *Moralność – osoba i czyn*, w: „Przegląd powszechny” 11’88, ss. 192 – 207.

S. GŁOWA (red.), I. BIEDA (red.), *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, Księgarnia Św. Wojciecha, Poznań 1998, VII.70-76; VIII.13-17;

JAN PAWEŁ II, Adhortacja Apostolska *Reconciliatio et paenitentia* o pojednaniu i pokucie;

JAN PAWEŁ II, Encyklika *Dominum et vivificantem* o Duchu Świętym, (18.05.1986), nr 46-48;

JAN PAWEŁ II, Encyklika *Veritatis splendor* (6.08.1993), nr 35-108;

Katechizm Kościoła Katolickiego (fragmenty wskazane na zajęciach);

MIĘDZYNARODOWA KOMISJA TEOLOGICZNA, *W poszukiwaniu etyki uniwersalnej: nowe spojrzenie na prawo naturalne*, (27.03.2009), tłum. R. Kiełtyka OFMConv, Wydawnictwo Naukowe UPJP2, Kraków 2010;

Z. PERZ SJ, *Actus humanus. Teologiczne aspekty działania moralnego*, Bobolanum, Warszawa 1999.

Literatura nadobowiązkowa:

- P. ASZYK SJ, *Konflikty moralne a etyka*, Wydaw. WAM, Kraków 1998, ss. 99-158;
- S. BASTIANEL, *Modlitwa i moralność*, przekł. Barbara Królikowska, Wydaw. WAM, Kraków 1998;
- W. BOŁOZ CSSR, „Formacja sumienia według św. Alfonsa”, w: W. BOŁOZ, CSSR, *Sumienie wyznacznikiem ludzkiej moralności w nauce św. Alfonsa Liguori na tle współczesnych tendencji teologicznych*, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa 1997, ss. 85-102;
- A. DERDZIUK, OFMCap, *Teologia moralna w służbie Kościoła*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2010;
- JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor hominis* (04.03.1979);
- S. OLEJNIK, *Teologia moralna fundamentalna*, Włocławskie Wydawnictwo Diecezjalne, Włocławek 1998;
- Z. PERZ SJ, *Prawo i sumienie a zobowiązanie moralne*, Bobolanum, Warszawa 2001;
- Z. PERZ SJ, *Życie dla życia. Wezwanie Boże i zadania człowieka*, Bobolanum, Warszawa 2000;
- Z. PERZ SJ, *Prawo i sumienie a zobowiązanie moralne*, Bobolanum, Warszawa 2001, VII.4. *Formacja sumienia jako moralnej sprawności*, ss. 97-102; oraz rozdział VIII, „Głos sumienia a zobowiązanie moralne”, ss. 108-125;
- Z. PERZ SJ, *Świętość i doskonałość*, „Bobolanum”, 7(1996), ss. 79-106;
- S. ROSIK, *Wyzwania i wybory moralne. Refleksje teologiczno moralne*, Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1992;
- E. TOROŃCZAK, *Opcja fundamentalna w „nowej teologii moralnej”*, *StBob* 2 (2007) s. 135-154;
- K. WOJTYŁA, *Elementarz etyczny*, TUM. Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 1985.

Warunki zaliczenia przedmiotu teologia moralna fundamentalna

1. Obecność na wykładach jest OBOWIĄZKOWA.
2. Student, który opuścił w sumie sześć godzin wykładu ma w ciągu **dwóch tygodni** od pierwszego pojawienia się na wykładzie (po ostatniej absencji) napisać i dostarczyć pracę pisemną na wskazany przez wykładowcę temat [10 stron (ale nie więcej) wraz z literaturą, czcionka 12, Times New Roman, marginesy 2,5 cm, interlinia 1,3]. Przez zaliczenie nieobecności uznaje się pozytywną ocenę uzyskaną na indywidualnym spotkaniu, podczas którego Student/ka referuje treść napisanej przez siebie pracy.
3. Za niedostarczenie pracy w terminie student ma w ciągu następnych dwóch tygodni przedstawić **kolejną pracę** (na tych samych warunkach).
4. O nieobecnościach liczniejszych niż **sześć jednostek wykładowych** oraz o niedostarczeniu pracy jest zawiadamiany **Rektor** PWTW Bobolanum, co stanowi podstawę do wszczęcia procedur przewidzianych prawem Uczelni.
5. EGZAMIN – odbywa się po każdym z dwóch semestrów. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu po semestrze drugim jest zdanie egzaminu ze znajomości materiału obowiązującego w semestrze pierwszym. Egzamin ma być popisem, świętem Państwa wiedzy, czyli zebraniem plonu całorocznej pracy (po dwóch semestrach).
- 5.1. Do egzaminu dopuszczone są jedynie Osoby, które spełnią **łącznie** następujące warunki:
 - a. uczęszczały na zajęcia (czyli rozliczyły się z ewentualnej nieobecności pisząc pracę i uzyskując jej aprobatę – punkty 2 i 3) potwierdzając swą obecność podpisem na liście obecności;
 - b. zaliczyły kolokwium pisemne w terminie ustalonym z prowadzącym zajęcia; wymagane rekwizyty materialne: długopis lub pióro (kolor tuszu granatowy albo czarny). Na kolokwium pisemnym nie jest dozwolone posiadanie przy sobie, ani korzystanie z jakichkolwiek innych przedmiotów, które nie zostały dostarczone przez egzaminatora;
 - c. których nazwiska znajdują się na liście egzaminacyjnej sporządzonej przez Sekretariat PWTW Bobolanum;
 - d. które wręczyły wykładowcy **przed** rozpoczęciem egzaminu własny indeks oraz kartę egzaminacyjną, z wpisanymi: nazwą przedmiotu, nazwiskiem wykładowcy, wymiarem godzinowym przedmiotu.Podczas egzaminu ustnego można korzystać z egzemplarza Pisma Świętego dostarczonego przez **wykładowcę**.
- 5.2. Ewentualne trzecie podejście do kolokwium odbywa się podczas sesji egzaminacyjnej, a jego niezaliczenie oznacza uzyskanie oceny niedostatecznej z egzaminu.

**Literatura obowiązująca na kolokwium pisemne z przedmiotu
teologia moralna fundamentalna II w semestrze letnim**

A.

JAN PAWEŁ II, Encyklika *Veritatis splendor* (6.08.1993), nr 35-108;
Katechizm Kościoła Katolickiego, nr: 385-421, 1459-1460, 1487-1492, 1707-1715,
1730-1876, 1886-1896, 1949 -1986; 1989, 1993, 1999, 2001, 2039, 2086-2095.
 S. GŁOWA (RED.), I. BIEDA (RED.), *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi
 Kościoła*, Księgarnia Św. Wojciecha, Poznań 1998, VII.70-76; VIII.13-17.

B.

JAN PAWEŁ II, Adhortacja Apostolska *Reconciliatio et paenitentia* o pojednaniu i pokucie;
 JAN PAWEŁ II, Encyklika *Dominum et vivificantem* o Duchu Świętym, (18.05.1986), nr 46-48;
 KONGREGACJA NAUKI WIARY, *Instrukcja o chrześcijańskiej wolności i wyzwoleniu*, Watykan
 1986 (nr 37-42; 74-75);
 SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja *Gaudium et spes* (nr: 14, 15, 17, 37);
 SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Deklaracja o wolności religijnej* (nr: 1-3).

C.

P. ASZYK SJ, *Konflikty moralne a etyka*, Wydaw. WAM, Kraków 1998, ss. 99-158;
 BENEDYKT XVI, Encyklika *Deus caritas est*, Watykan 2005, numery 1-18;
 BENEDYKT XVI, Encyklika *Spe salvi*, Watykan 2007;
 W. BOŁOZ CSsR, „Formacja sumienia według św. Alfonsa”, w: W. BOŁOZ, CSsR, *Sumienie
 wyznacznikiem ludzkiej moralności w nauce św. Alfonsa Liguori na tle współczesnych
 tendencji teologicznych*, Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam”, Warszawa 1997, ss. 85-102;
 JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor hominis*;
 Z. PERZ, *Świętość i doskonałość*, „BOBOLANUM”, 7(1996), ss. 79-106;
 E. TOROŃCZAK, Opcja fundamentalna w „nowej teologii moralnej”, *StBob* 2 (2007) ss. 135-154.

Zasady punktacji kolokwium pisemnego z teologii moralnej fundamentalnej

Liczba	Ocena
14 – 16	3,0
17 – 19	3,5
20 – 22	4,0
23 – 25	4,5
26 – 27	5,0

Kolokwium pisemne odbędzie się dnia na drugiej godzinie wykładowej - test składający się z 27-miu pytań jednokrotnego wyboru. Warunkiem zaliczenia kolokwium jest uzyskanie co najmniej **14-u** punktów.

Najniższy wynik kolokwium, przy którym można jeszcze otrzymać ocenę bardzo dobrą z egzaminu (jeśli w części ustnej na wszystkie pytania odpowie się bardzo dobrze), wynosi **17** punktów.

Zagadnienia egzaminacyjne (semestr letni) z przedmiotu *teologia moralna fundamentalna II*

I. Pytanie pierwsze z *Actus humanus*¹

1. Wyznaczniki moralnego wymiaru czynu ludzkiego (ss. 15-20);
2. Specyfikacja moralnej wartości czynu ludzkiego – **przedmiot czynu i jego znaczenie, okoliczności czynu, cel sprawcy czynu** (źródła moralności czynu, ss. 35-44);
3. Specyfikacja **czynu złożonego**. Podstawowe **zasady moralnej specyfikacji czynu** (ss. 44-47);
4. Odpowiedzialność za czyn i jego skutki (ss. 57-59); podstawowe zasady odpowiedzialności moralnej (ss. 62-63);
5. Zasada o podwójnym skutku postępowania (ss. 60-62);
6. Okoliczności modyfikujące odpowiedzialność – **niewiedza jako tytuł odpowiedzialności** (ss. 63-66), **reakcje emocjonalne a odpowiedzialność** (ss. 66-67), **obawa** (ss. 67 – 68), **przemoc fizyczna** (ss. 68-69), **doznania „przymusu wewnętrznego”** (ss. 69-72);
7. Odpowiedzialność z tytułu **współdziałania** (ss. 77-81).

II. Pytanie drugie « podstawowe »

1. Sumienie: sprawność czy osoba? Moralność a sumienie, kwestia obowiązywalności sumienia;
2. Fundament ostateczny zobowiązania moralnego a historyczne formy tego zobowiązania;
3. Zasada «ad impossibile nemo tenetur» w teologii moralnej fundamentalnej a wybór nieodwołalny;
4. Decyzja moralna a życiowe ukierunkowanie osoby – charakterystyka wybranych kategorii;
5. Grzech – istota, określenia, źródła, specyfikacje i kwalifikacja (kryteria); grzech przeciw Duchowi Świętemu i «grzech filozoficzny»;
6. Historyczna skuteczność dobra jako przejaw **nawrócenia moralnego** czyli wydarzenia sumienia;
7. Ogólna charakterystyka wad głównych ze szczególnym uwzględnieniem pychy (*superbia*);
8. Teologicznomoralne znaczenie modlitwy;
9. Świętość i doskonałość jako kategorie wyrażające życie w Chrystusie.

III. Pytanie trzecie – przedstawienie zagadnienia na podstawie artykułu²

1. *Historia problemu stosowania idei biblijnych w teologii moralnej*;
2. *Znaczenie podstawowych idei biblijnych dla koncepcji teologii moralnej*;
3. *Globalny charakter idei Nowego Przymierza*;
4. *Idea powołania chrześcijańskiego jako powołania do Przymierza z Bogiem w Chrystusie*;
5. *Idea nawrócenia jako powrotu do Przymierza w Chrystusie*;
6. *Idea naśladowania Chrystusa wyrazem trwania w Przymierzu*;
7. *Znaczenie idei miłości w Nowym Przymierzu*;
8. *Idea Królestwa Bożego jako historiozbawczego fundamentu moralności Nowego Przymierza*.
9. *Chrystocentryzm Nowego Przymierza – moralność „nowego życia w Chrystusie”*.

¹ Z. PERZ SJ, *Actus humanus. Teologiczne aspekty działania moralnego*, Bobolanum, Warszawa 1999.

² R. KULIGOWSKI, *Podstawy moralności chrześcijańskiej*, w: *StBob 1* (2012) ss. 87-111;

J. NAGÓRNY, *Rola wiodących idei biblijnych w teologii moralnej*, w: *Veritatem facientes. Księga Pamiątkowa ku czci Księdza Profesora Franciszka Greniuka*, red. J. NAGÓRNY, J. WRÓBEL SCJ, Red. Wydawnictw KUL, Lublin 1997, ss. 260 – 292.